

КЊИГА

У раљама врлине национализма

У различитим приликама и из различитих углова исти народ може бити посматран и као носилац империјалне силе и као творац националне државе, и у сопственим и у туђим очима

Књига Јорама Хазонија *Врлина национализма* недавно се појавила у преводу на српски језик у издању Издавачке куће Клио и Института за европске студије, а превод са енглеског језика потписују Сања и Миша Турковић. Да смо у времену пре инфлације информација свакако би изазвала бурну и у нашој (не само интелектуалној) јавности. Ово изузетно инспиративно дело, које провоцира на размишљање, објављено је у САД 2018, усред разарања културолошких ратова. Ти ратови су из тињајуће прешли у запаљиву фазу две године раније победом Доналда Трампа (који је и обновио легитимну употребу термина национализам), али и референдумом потврђене демократске воље Британаца да напусте Европску унију.

Најсажетије изложен, Хазонијев аргумент је да постоје два концепта државног уређења који током читаве историје воде рат – империја и национална држава. Полазећи од Библије, Хазонијеви идеал-типови ова два поретка су империјални Рим који ауторитарно влада мноштвом народа и древни Израел, национална држава настала органски на основу породичне и клановске блискости њених чланова.

За Хазонија је племе, или клан, изворни поредак човечанства, али тај поредак је нестабилан и из њега се на основу блискости ствара национална држава. Но, та држава не настаје од групе индивидуа које се као одвојени атоми крећу околу док их из хаоса не избаве Хобсова, Локова, Хјумова... теорија друштвеног уговора са својим законима. Теорију друштвеног уговора Хазони сматра опасном фикцијом, насталом у епохи просветитељства, узроком многих зала током историје, све до нашег времена.

Првобитни поредак био је поредак националне државе коју је направио Мојсије. Њена основна одлика је да своје законе не намеће другима, за разлику од империја које од антике до

Европске уније (настале у, како Хазони каже, либералном поретку) чија основна карактеристика је наметање воље другима милом или силом. Ова воља заснована је на самопроглашеном уверењу у моралну супериорност у односу на све око себе, односно на читав свет који јој се мора потчинити.

Према Хазонију, римски поредак се претворио у Ватикански империјални поредак, што је изазвало напетости, затим верски рат и реформацију која је донела протестантски поредак, а то је значило враћање на принцип националне државе. Међутим, управо је унутар протестантског поретка, преко Имануела Канта пре свих и његовог (Хазони сугерише империјалног) „вечног мира“, зачета идеја уништења националне државе настанком либералног поретка који је универзалношћу и самопроглашеном моралном супериорношћу заправо значајно повратак на империјални принцип чија је једна од инкарнација данашња ЕУ...

Не треба ићи даље од нас Срба, народа који је неколико пута током

историје имао империјални модел изградње државе. Душан Немањић није био ексклузивни цар Срба, већ и Грка, Бугара и Арбанаса. Дакле, он је претендовао да буде ромејски (византијски), односно васељенски (светски) император. Ма шта данас многи Срби мислили о две Југославије, опет су Срби били носиоци оба ова малоимперијална пројекта. Са друге стране Карађорђе, вожд Српске револуције 1804, која представља праву националну еманципацију мукотрпним рађањем националне државе у суровој борби против барем две империје, идеално се уклапа у Хазонијев модел. Управо ова два српска јунака, цар Душан и Карађорђе, представљају две стереотипно супротстављене позиције према Хазонијевом виђењу, али се опет Србима обојица складно уклапају у Пантеон хероја.

Када о овом парадоксу размишљам сетим се цртежа са унутрашње стране сваког стрипа о Астериксу. У углу мапе Европе под лупом се налази пркосно галско село окружено римским логорима, над којима се надвија стег империјалног орла Рима, док се са стране Астерикс и Обеликс подсмевају Римљанима. Током НАТО агресије 1999. појавила се модификована копија цртежа на којој су Срби представљали галско село, а на стегу Рима су обележја НАТО и САД. У већинској перцепцији Срба они су то поносно галско село, а у очима, хазонијевим речником, либералног поретка, бунтовни кутак света који мора бити потчињен.

За део југословенских народа, међутим, Срби су представљали зли Рим који их тлачи. Објективна истина овде није битна, већ само перцепција. А та перцепција говори да у различитим приликама и из различитих углова исти народ може бити посматран и као носилац империјалне силе и као творац националне државе, и у сопственим и у туђим очима.

СТЕВАН ГАЈИЋ